

Рис. 7. Навчальна гра “Потяг”.

Електронний підручник надає вчителю нові можливості в організації навчального процесу, а учню – у розвитку власних творчих здібностей. Використання електронного підручника не обмежує творчу діяльність учителя. Він може самостійно обирати план проведення уроку, підбирати додаткові матеріали для процесу навчання, складати контрольні тести, розробляти завдання для здійснення як індивідуального, так і диференційованого підходу до учнів у процесі навчання за цим підручником.

Електронний підручник з іспанської мови є не тільки засобом навчання, але й сприяє також розвитку учнів, збагачує досвід їхньої життєдіяльності.

Усі викладені позиції ми передбачаємо експериментально перевірити у практичній діяльності, що дозволить всебічно удосконалити наш доробок як за структурою, так і за змістом, знайти його оптимальний варіант.

На основних концептуальних положеннях, викладених у цій статті, ми передбачаємо підготувати електронні навчально-методичні комплекти не тільки з іспанської, але й з німецької, англійської та французької мов. Ми переконані, що це дозволить не тільки раціоналізувати навчальний процес, але й оптимізує його, що, зрештою, забезпечить значно успішніше оволодіння учнями іноземною мовою як важливим засобом міжкультурного спілкування.

УДК 371.311

І. А. Цоброва, Н. С. Свінолупова

КОМПОНЕНТИ ОПТИМІЗАЦІЇ ІНШОМОВНОГО АУДІЮВАННЯ ЯК СКЛADOVA КОМПЛЕКСНОЇ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

Проблема врахування індивідуальних особливостей учнів є однією з центральних проблем у процесі вивчення іноземних мов. Кожен учень – то своєрідна неповторна індивідуальність. Індивідуальною є мова дитини як вираження її переживань, почуттів, емоцій, стосунків з іншими людьми. Індивідуальний підхід допомагає в розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письма.

Пошук оптимальних умов навчання англomовного аудіювання в 1-му класі є актуальним тому, що, як свідчить практика навчання, більшість учнів не досягають програмного володіння аудитивними навичками та вміннями, що негативно впливає на якість іншомовного мовлення. Так, проведене у квітні 1993–1994 навчального року тестування першокласників з метою визначення рівня сформованості їх аудитивних навичок та вмінь на кінець першого року вивчення англійської мови свідчить, що лише 44% учнів мають рівень сформованості навичок і вмінь аудіювання, який відповідає вимогам програми.

Такі результати дозволили висловити припущення, що саме індивідуалізація навчальної діяльності першокласників в оволодінні іншомовним аудіюванням може стати тією технологією, яка б сприяла підвищенню ефективності навчання аудіювання в 1-му класі. Крім того, 1-й клас є досить специфічним етапом навчання у плані рівнів розвитку

індивідуально-психологічних особливостей першокласників завдяки різним умовам їх дошкільного виховання і навчання.

В останні роки спостерігається підвищений інтерес викладачів, методистів, лінгвістів та психологів до проблеми оволодіння аудіюванням в іноземній мові. Аудитивній діяльності присвятили свої праці Н.І. Гез, Н.В. Слухіна, С.Л. Захарова, Є.І. Пассов, В.М. Плахотнік, С.Ю. Ніколаєва, Н.К. Скляренко, А. Андерсон, Т. Лінч, А.Метюз, Д.Денгерфілд та інші [1: 6]. Не зовсім дослідженим аспектом є оптимізація іншомовного аудіювання як складова комплексної індивідуалізації навчання в початковій школі.

Метою статті є ознайомлення з особливостями навчання іншомовного аудіювання першокласників.

Перший рік навчання англійської мови у школі з поглибленим вивченням – це спеціальний пропедевтичний курс, мета якого полягає у підготовці першокласників до засвоєння основного курсу чинних навчально-методичних комплексів з англійської мови [4: 104].

У методиці навчання іноземних мов принцип врахування індивідуально-психологічних особливостей учнів знайшов своє відображення в теорії комплексної індивідуалізації навчання, розробленої С.Ю. Ніколаєвою. Згідно з цією теорією комплексна індивідуалізація навчання іншомовної мовленнєвої діяльності покликана сприяти максимальному розвитку і вдосконаленню індивідуально-психологічних особливостей учнів у процесі оволодіння ними цією діяльністю.

Аналізуючи особливості всебічного розвитку особистості першокласника засобами іноземної мови в межах особистісно-діяльнісного підходу, можна базуватись на такому положенні: хоча психічний розвиток охоплює всю особистість дитини в цілому, у цьому процесі можна виявити основні лінії розвитку пізнавальної сфери, психологічної структури діяльності та особистості. Так, розвиток першокласника по лінії формування його як особистості співвідноситься з виникненням, становленням та удосконаленням його мотиваційної сфери. У ході інтелектуального розвитку дитини 6–7 років відбуваються якісні зміни психічних процесів, які, зокрема, беруть участь в аудіюванні: уваги, сприймання, пам'яті, мислення, уяви. У процесі розвитку дитини як суб'єкта навчальної діяльності формуються навчальні вміння та сама навчальна діяльність.

Характеристика особливостей психічного розвитку першокласника була б неповною без найбільш значущої для цілей і можливостей оволодіння іноземною мовою характеристики комунікативного розвитку дитини у сфері рідної мови, серед компонентів якого розвиток аудіювання посідає перше місце [3: 126].

Рівень сформованості ліній психічного й комунікативного розвитку особистості першокласника забезпечує його готовність до навчання, яка є підсумком усього попереднього розвитку дитини в дошкільному віці і розглядається як внутрішня умова здійснення індивідуалізації навчальної діяльності. Аспектами готовності першокласників до оволодіння іншомовним аудіюванням можуть виступати аспекти загальної психологічної готовності дитини до школи. Так, особистісна готовність визначається рівнем сформованості мотивів, якими керується першокласник, розпочинаючи оволодіння аудіюванням. Інтелектуальна готовність характеризується рівнем розвитку сталості уваги, чутливості фонематичного й інтонаційного слуху, логіки мислення, обсягу короткочасної пам'яті та смисловим і вербальним рівнями функціонування механізму ймовірного прогнозування. Діяльнісна готовність зумовлюється рівнем сформованості навчальних умінь виконувати вправи в аудіюванні та працювати з різноманітними опорами.

Урахуванню підлягає й рівень сформованості аудитивних навичок і вмінь першокласника в рідній мові, оскільки система мовленнєвих навичок та вмінь рідної мови є базою для оволодіння навичками та умінями іншомовного мовлення [6: 220].

Наявність індивідуальних відмінностей у рівні сформованості кожного з видів готовності до оволодіння іншомовним аудіюванням у кожного першокласника потребує комплексного застосування відповідних видів індивідуалізації, тому що індивідуально-

психологічні особливості учнів, згідно з рекомендаціями психологів, повинні формуватися комплексно [1: 54].

Реалізація комплексної індивідуалізації навчальної діяльності першокласників у процесі оволодіння іншомовним аудіюванням передбачає вирішення чотирьох основних проблем:

1) визначення рівня готовності першокласників до оволодіння іншомовним аудіюванням як вихідного рівня сформованості/розвитку їх індивідуально-психологічних особливостей за допомогою відповідних методик діагностики;

2) організації процесу навчання іншомовного аудіювання учнів першого класу з комплексним застосуванням відповідних видів індивідуалізації;

3) здійснення контролю за формуванням аудитивних навичок і вмінь, розвитку мовленнєвих механізмів аудіювання та формування навчальних умінь у кожного першокласника в процесі індивідуалізованого навчання аудіювання;

4) визначення підсумкового рівня сформованості/розвитку індивідуально-психологічних особливостей учнів 1 класу на кінець першого року вивчення ІМ за допомогою відповідних методик діагностики.

Тест для визначення рівня розвитку фонематичного слуху (проводиться в індивідуальній формі)

Інструкція: Давай пограємося в школу: ти будеш учителем, а я учнем. Згодний(а)? Я буду повторювати яке-небудь слово, а якщо зіб'юся, зроблю помилку, і ти почувеш інше слово, зразу-раз-долонькою по столі, ось так. Цим ти начебто вкажеш мені на помилку. А далі назвеш те слово, яке я сказав(ла) помилково. Якщо ж я буду називати лише те слово, яке ми вибрали, то коли закінчу, ти скажеш: "Все правильно". Отже, слухай: рама, рама, рама, лама, рама.

Почувши "лама", учень має стукнути долонею по столі й сказати: "Ви сказали "лама". Переконавшись, що завдання зрозуміле, вчитель переходить безпосередньо до тестування.

I варіант.

Коса, коса, коса, коса, коса, коса, коса, коса.

Сірка, сірка, сірка, зірка, сірка, сірка, сірка, сірка, сірка.

Світ, світ, світ, світ, світ, світ, світ, світ, цвіт, світ.

Ситий, ситий, ситий, ситий, шитий, ситий, ситий.

II варіант.

Шар, шар, шар, шар, жар, шар, шар, шар, шар, шар.

Пошити, пошити, пошити, пошити, пошити, пожити, пошити.

Шашка, шашка, шашка, чашка, шашка, шашка, шашка.

Шукати, шукати, сукати, шукати, шукати, шукати.

III варіант.

Гора, гора, гора, гора, кора, гора, гора, гора, гора, гора.

Гірка, гірка, гірка, гірка, гірка, гірка, зірка, гірка, гірка.

Голос, голос, голос, голос, голос, голос, колос, голос, голос.

Догодити, догодити, догодити, доходити, догодити, догодити.

Якщо учень не зміг виявити "зайве" слово чи припустився помилки при звичайному темпі промовляння (одне слово за одну секунду), то через декілька наступних завдань треба знову повернутись до цього завдання, повторити його в дещо повільному темпі (одне слово за півтори секунди).

Шкала оцінок:

0 балів – якщо хоча б в одному завданні учень не зміг правильно помітити "зайве" слово, незважаючи на повторне вповільнення словесного ряду; (низький рівень);

1 бал – помітив "зайве" слово лише при повторенні ряду в уповільненому темпі; (середній рівень);

2 бали – помітив “зайве” слово при звичайному темпі, але відразу не стукнув долонею по столі, “зайве” слово назвав лише після прослухування всього ряду; (середній рівень);

3 бали – в усіх завданнях з першого пред’явлення вчасно стукнув долонею по столі й правильно назвав “зайве” слово (високий рівень).

Вправа для розвитку фонематичного слуху

Інструкція: Гра “Рибалки”. Уважно розгляньте малюнок. Чи пам’ятаєте ви назви всіх звірят? (Кіт, миша, ведмідь, киця, козел, качка, курка). Прослухайте опис цієї картинки з паузою після кожного речення та пропуском назви звірятка. Спробуйте здогадатись, хто спіймав названий предмет. (Будинок, капелюх, дерево, пальто, стілець, рукавиця, ручка, грузовик). Адже його назва та назва звірятка-рибалки римуються. У паузі з’єднайте предмет з вудочкою. Бажаю вам успіху! Хто захоче, зможе взяти малюнок додому й розфарбувати.

Фонограма: The...is fishing for a hat. || The... is fishing for a house. || The... is fishing for a tree. || The... is fishing for a chair. || The... is fishing for a mitten. || The... is fishing for a coat. || The... is fishing for a truck. || The... is fishing for a pen. ||

Тест для визначення обсягу короткочасної аудитивної пам’яті (проводиться в індивідуальній формі)

Інструкція: Зараз я називатиму по кілька цифр окремими рядками. Намагайся запам’ятати ці цифри в тому ж порядку, в якому я їх прочитаю. Після того, як я закінчу читати, негайно запиши ці цифри на картці. Бажаю тобі успіху!

Цифрові ряди:

972	692
1406	5723
39418	75914
067285	806253
3516927	9501837
58391204	91037162
764580129	301725849
2164089573	3571962408
45382170693	74352817039
870932614280	910374625183

Цифри закінчуються з інтервалом в одну секунду. На кожний ряд з певною кількістю цифр дається по дві спроби: якщо з однієї спроби учень не зміг відтворити цей ряд, зачитується інший такий самий ряд.

Шкала оцінок (розроблено Метьолькіною О.Б.) [5: 54]:

Вікова група	Обсяг короткочасної слухової пам’яті (кількість відтворених слів)	
	недостатній	достатній
6 років	3	4 – 7
7 років	3 – 4	5 – 7

Аналіз проведеного дослідження дозволяє зробити висновок, що індивідуальний підхід до формування аудитивних навичок є необхідним компонентом сучасного уроку англійської мови, який забезпечує підвищення його ефективності та рівня знань і вихованості учнів. Виконання учнями вищезгаданих вправ забезпечує цілеспрямований розвиток таких характерних аудитивних механізмів, як фонематичний слух та обсяг

короткочасної слухової пам'яті, що в цілому сприяє підвищенню ефективності формування у першокласників навичок і вмінь іншомовного аудіювання.

Перспективи подальшого дослідження полягають у розробці методики для підготовки учнів до аудіювання в основній школі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гез Н.И., Ляховицкий М.В., Миролюбова А.А. и др. Методика обучения иностранному языку в средней школе. – М.: Высшая школа, 1982. – 373с.
2. Гільбух Ю.З. Темперамент і пізнавальні здібності школяра /Діагностика, педагогіка. – К.: НДІ психології України, 1992. – 425 с.
3. Головань Н.О. Вікові особливості дітей 6-річного віку та їх діагностика // Навчання й виховання 6-річних першокласників. – К.: Рад. шк., 1990. – С. 54.
4. Зимняя И.А. Психология обучения народному языку. – М.: Рус. яз., 1989. – 219 с.
5. Клименко А.Д., Миролюбова А.А. Теоретические основы обучения иностранным языкам в средней школе. – М.: Просвещение, 1991. – С.15.
6. Метьолкіна О.Б. Методика вивчення рівня розвитку аудитивних механізмів та вправи для їх формування у процесі навчання аудіювання першокласників // Іноземні мови. – 1995. – № 3–4. – С. 55.
7. Щукіна Р.І. Індивідуалізація навчання студентів молодших курсів в умовах адаптивної системи навчання.: Дис. ... канд. пед. наук. – М., 1988. – С. 43.

УДК 370

Т. М. Шарапова

ВИКОРИСТАННЯ ІГОР ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ

Активізація пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання, в тому числі й біології – одна із гострих проблем, над розв'язуванням якої в даний час працює методична наука і національна школа. Тут тісно переплітаються соціальні, психолого-педагогічні та методичні проблеми навчання і виховання особистості на сучасному етапі розвитку суспільства.

Роботи в галузі нейропсихології, психофізіології, загальної та вікової психології, педагогічної психології (М.М. Амосов, Б.Г. Ананьєв, П.К. Анохін, Дж. Брунер, Л.С. Виготський, Г.С. Костюк, О.М. Леонтьєв, О.Р. Лурія, С.Л. Рубінштейн, П.А. Шеварьов, І.С.Якиманська та ін.) сприяють розумінню механізмів прийняття рішень в діяльності людини, зокрема діяльності учня; залежності між інформаційними та психічними явищами, проблемами переробки знакової інформації, розкриттю змісту поняття “активізація пізнавальної діяльності”, з'ясуванню критеріїв пізнавальної активності.

Дослідження А.М. Алексюк, Ю.К. Бабанського, Г.О. Балл, П.Я. Гальперін, Л.В. Занкова, В.Ф. Паламарчук і інших визначають основу осмислення проблеми рівнів пізнавальної активності, мотиваційних її характеристик, методів, прийомів і організаційних форм активізації навчально-пізнавальної діяльності.

Разом з тим проблема активізації пізнавальної діяльності учнів у процесі вивчення біології залишається недостатньо розробленою в нових соціально-економічних умовах розвитку суспільства і освіти.

При традиційному навчанні біології рівень пізнавальної активності учнів залишається низьким.

Мета нашого дослідження – проаналізувати можливості використання ігор з метою активізації пізнавальної діяльності учнів у процесі вивчення біології.

В.О. Сухомлинський справедливо зазначив, що гра – це велике світле вікно, через яке в духовний світ дитини вливається живильний потік уявлень, понять про оточуючий світ. Гра – це іскра, що запалює вогник допитливості та цікавості.